

ing of Compliance Control in the domestic banking business]. *Bukhhalterskyi oblik, analiz i audyt*, no. 2 (2015): 87-90.

Selezneva, M. V. "Komplaens kontrol v bankovskoy sfere. Novyy podkhod k upravleniiu riskami" [Compliance control in the banking sector. A new approach to risk management]. http://www.buk.irk.ru/library/sbornik_13/selezneva.pdf

Telnova, H. V. "Ryzhik-menedzhment kredytnoi diialnosti z pozytsii komplaiens-funksii banku" [Risk management of credit activity from the standpoint of the compliance function of the bank]. *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia*, no. 6 (2016): 158-162.

Tsiutsiak, A. L., and Tsiutsiak, I. L. "Vprovadzhenia systemy komplaiens-kontroliu u vitchyznianu systemu nezalezh-

noho finansovoho kontroliu ta audytu" [Implementation of the Compliance Control System in the domestic system of independent financial control and audit]. *Naukovo-informatsiinyi visnyk «Ekonomika»*, no. 3 (2011): 200-206.

Voloshenko, A. V. "Komplaens-praktika kak preventivnyy metod borby s korruptsiyey" [Compliance practice as a preventive method of fighting corruption]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 7 (2014): 405-413.

Zharii, Ya., and Kufaieva, V. "Komplaiens-model protsesu zabezpechennia finansovoi bezpeky komertsiiinoho banku" [Compliance model of the financial security of a commercial bank]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 2 (2016): 312-319.

УДК 338.242:364.05

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НЕДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

©2018 ГОЛОВНЯ О. М.

УДК 338.242:364.05

Головня О. М. Проблеми та перспективи недержавного фінансування соціально-економічного розвитку

Метою статті є оцінка можливостей недержавного фінансування соціального розвитку за допомогою нових методів. Провідне місце серед них належить громадським організаціям і прогресивним механізмам залучення коштів. Відповідаючи на потреби в інноваційних технологіях управління соціальним розвитком, національна економіка повинна запустити механізми активізації модернізаційних процесів. Для цього потрібно генерувати нові засоби досягнення соціально-економічних цілей, зокрема інтенсивного залучення коштів. До таких інноваційних технологій належить фандрайзинг, краудфандинг і краудсорсинг. Виконуючи похідну роль, такі технології є ефективним інструментом створення платформи для сприяння недержавному фінансуванню соціального розвитку. Співучасниками інноваційних технологій є автори оригінальних проєктів, стартапери, компанії, організації, спонсори та споживачі оригінальних продуктів. Фінансування соціальних проєктів шляхом надання грантів є значним кроком уперед із точки зору розвитку соціальної відповідальності бізнесу та участі в Глобальному договорі.

Ключові слова: соціальний розвиток, соціальні послуги, громадські організації, недержавне фінансування, гранти.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 9.

Головня Олена Михайлівна – доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, готельно-ресторанної справи та туризму, Вінницький національний аграрний університет (вул. Сонячна, 3, Вінниця, 21008, Україна)

E-mail: ellens@meta.ua

УДК 338.242:364.05

UDC 338.242:364.05

Головня Е. М. Проблемы и перспективы негосударственного финансирования социально-экономического развития

Holovnia O. M. The Problems and Prospects of the Nonstate Financing of Socio-Economic Development

Целью статьи является оценка возможностей негосударственного финансирования социального развития с помощью новых методов. Ведущее место среди них принадлежит общественным организациям и прогрессивным механизмам привлечения средств. Отвечая на потребности в инновационных технологиях управления социальным развитием, национальная экономика должна запустить механизмы активизации модернизационных процессов. Для этого нужно генерировать новые средства достижения социально-экономических целей, в частности интенсивного привлечения средств. К таким инновационным технологиям принадлежит фандрайзинг, краудфандинг и краудсорсинг. Выполняя производную роль, такие технологии являются эффективным инструментом создания платформы для содействия негосударственному финансированию социального развития. Соучастниками инновационных технологий являются авторы оригинальных проєктов, стартаперы, компании, организации, спонсоры и потребители оригинальных продуктов. Финансирование социальных проєктов путем предоставления грантов является значительным шагом вперед с точки зрения развития социальной ответственности бизнеса и участия в Глобальном договоре.

The article is aimed at evaluating the possibilities of nonstate financing of social development with use of new methods. The leading place among them belongs to public organizations and progressive mechanisms of fundraising. Responding to the need for innovative technologies to manage social development, the national economy should launch mechanisms for revitalizing modernization processes. For this purpose it is necessary to generate new means of achievement of socio-economic goals, in particular intensive attraction of funds. To such innovative technologies belong fundraising, crowdfunding, and crowdsourcing. By performing a derivative role, such technologies are an efficient instrument for creating a platform of promoting the nonstate financing for social development. Contributors to innovative technologies are authors of original projects, startups, companies, organizations, sponsors, and consumers of original products. Financing social projects through grants is a significant step forward in terms of developing the social responsibility for business and participation in the Global Compact.

Keywords: social development, social services, public organizations, nonstate financing, grants.

Fig.: 3. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 9.

Holovnia Olena M. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management of Foreign Economic Affairs, Hotel and Catering and Tourism, Vinnytsia National Agrarian University (3 Soniachna Str., Vinnytsia, 21008, Ukraine)

E-mail: ellens@meta.ua

Ключевые слова: социальное развитие, социальные услуги, общественные организации, негосударственное финансирование, гранты.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Библ.:** 9.

Головня Елена Михайловна – доктор экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента внешнеэкономической деятельности, гостинично-ресторанного дела и туризма, Винницкий национальный аграрный университет (ул. Солнечная, 3, Винниця, 21008, Украина)

E-mail: ellens@meta.ua

Перехід національного господарства до нової прогресивної моделі передбачає формування ефективної державної політики соціально-економічного розвитку. Різним аспектам соціального розвитку присвячено численні праці вітчизняних науковців, серед яких варто особливо відмітити Гарашук О. В. [3], Кінаш І. П. [6], Куценко В. І. [3], Третяк В. П. [9] та інших. У реалізації державної політики соціального розвитку актуалізується питання пошуку нових можливостей недержавного фінансування. Цьому питанню свого часу приділили увагу Бойко К. О. [7], Бойчук Н. Я. [2], Кобушко І. М. [7], Котенко Н. В. [7], Солосіч О. С. [2].

Україна має вибудувати власну модель соціально-економічного розвитку на довгострокову перспективу. У цій моделі важливо зосередити діяльність всіх стейкхолдерів на забезпеченні реального, якісно нового та ефективного інноваційного рипу розвитку. При цьому формується конкуренція серед підприємств усіх організаційно-правових форм господарювання, боротьба за доступ до фінансових засобів і, як бажаний результат, якісне задоволення життєвих потреб населення. За таких умов підвищується роль недержавних і благодійних організацій. До недержавного сектора належать громадські, благодійні, релігійні організації чи фонди та фізичні особи, діяльність яких пов'язана з наданням соціальних послуг.

Станом на 1 квітня 2018 р. в Україні нараховувалося 81 598 зареєстрованих громадських організацій. Зазначені організації надають освітні послуги, правову допомогу, соціально-педагогічну та психологічну допомогу для молоді, різного роду підтримку для людей похилого віку, людей з інвалідністю, тяжкохворих людей, осіб з ВІЛ/СНІД, вимушеним переселенцям, ветеранам АТО (ООС) та їхнім сім'ям тощо. Багато організацій надають послуги безкоштовно, але з появою можливості соціального підприємництва можуть брати участь у державних закупівлях.

Суб'єкти фінансування в системі «держава ↔ громадська організація ↔ отримувачі соціальних послуг» (рис. 1) можуть вибрати будь-яку форму фінансування соціального розвитку, а саме:

- ✦ субвенцію, яка надається на фінансування заходів чи виконання визначеного обсягу роботи і підлягає поверненню у випадку порушення цільового використання;
- ✦ дотацію, яка видається на безповоротній основі для покриття поточних витрат організації чи виконання деяких видів робіт;
- ✦ грант, який виділяється для здійснення інноваційних проектів, коли можна визначити тільки основні цілі, завдання, очікувані результати і критерії оцінки;
- ✦ соціальний контракт, який передбачає високий рівень контролю, сферу діяльності, якість і кількість послуг, а також термін реалізації проекту.

У 2017 р. громадськими організаціями використано 6368937,8 тис. грн, з яких 3,6% становлять витрати на соціальні заходи, а 29,6% – витрати на благодійну діяльність (табл. 1).

В умовах такої взаємодії між державою, громадськими організаціями та одержувачами послуг важливе значення відіграє формування цільового капіталу громадських організацій. Цільовий капітал може сформувати нову модель позабюджетного фінансування суспільно значущих сфер: освіти, науки, охорони здоров'я, культури, спорту, соціальної допомоги. Зазначений капітал відкриває можливості для суб'єктів, що працюють в даних сферах, та акумуляції засобів для вирішення конкретних соціальних проблем. Цільовий капітал виникає за рахунок пожертвувань частини майна, що передається в довірче управління для отримання доходу і використовується

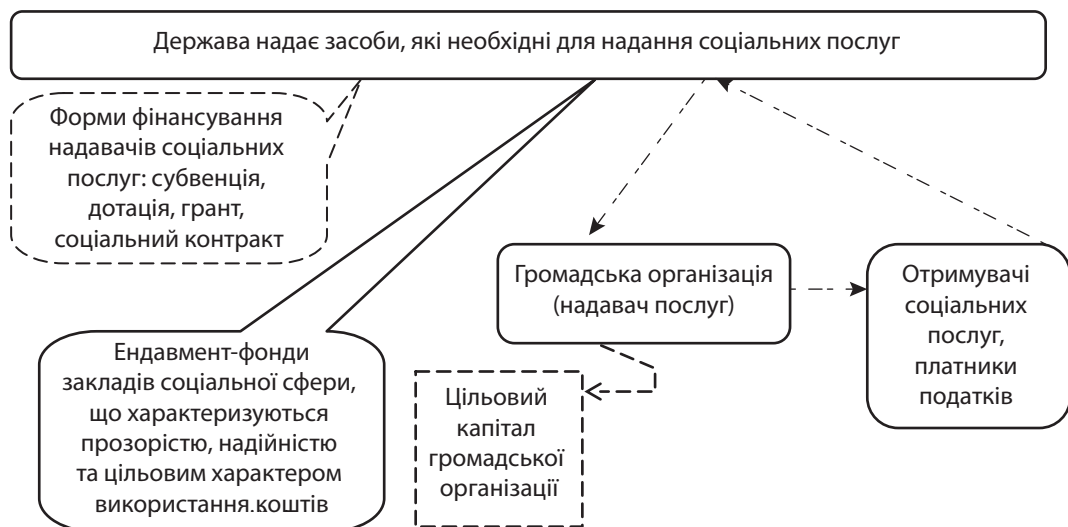

Рис. 1. Недержавне фінансування соціального розвитку за допомогою цільових фондів

Джерело: авторська розробка.

Використання коштів громадських організацій у 2017 р., тис. грн

Регіон/область	Усього	У т. ч. витрати на соціальні заходи	У т. ч. витрати на благодійну діяльність
Україна	6368937,8	230196,8	1890796,4
Вінницька	95049,0	2944,1	23632,6
Волинська	40848,7	824,0	8284,9
Дніпропетровська	473927,0	10238,3	307190,5
Донецька	171738,5	13749,1	23325,8
Житомирська	13824,1	593,7	1856,7
Закарпатська	190846,3	3431,8	26553,2
Запорізька	95190,5	4436,0	19316,6
Івано-Франківська	55953,6	1412,4	6327,4
Київська	48910,7	2189,8	5168,6
Кіровоградська	28206,5	1244,9	6721,4
Луганська	62526,4	2922,0	21309,8
Львівська	242753,8	7146,1	32414,9
Миколаївська	66947,1	3056,3	5406,3
Одеська	506664,7	13667,4	276426,5
Полтавська	68114,7	2044,7	9575,0
Рівненська	50583,8	1389,0	9773,1
Сумська	44719,9	2252,8	4204,5
Тернопільська	25723,3	1023,6	3281,6
Харківська	399995,5	7944,5	191253,4
Херсонська	28522,7	667,9	3210,0
Хмельницька	27326,4	800,2	11597,1
Черкаська	37189,1	1534,8	4107,7
Чернівецька	39390,7	635,4	1910,1
Чернігівська	38647,1	1375,4	5609,3
м. Київ	3515337,7	142672,6	882339,4

Джерело: складено за [5].

ся для фінансування статутної діяльності громадської організації. Такий капітал дозволяє досягнути фінансової стійкості громадської організації і реалізувати інноваційні проекти, які вимагають довгострокового фінансування. Вкладники в цільовий капітал – це засновники фондів цільового капіталу, бізнесмени, комерційні організації, зарубіжні фонди, випускники вишів.

Соціальні послуги можуть надавати, поряд з громадськими організаціями, бізнес-структури та державні соціальні агентства, які конкурують між собою за отримання засобів з державного бюджету, добродійних фондів чи від соціально відповідального бізнесу. У випадку, коли на ринку присутня велика кількість надавачів послуг, а агентства мають справу з достатньо інформованими та компетентними клієнтами, розвивається ваучерна система

надання соціальних послуг. При цьому також відбувається укладання контрактів, але система орієнтована, перш за все, на клієнтів, конкуренція між надавачами послуг перенесена з рівня укладання контрактів на рівень задоволення потреб клієнтів, що сприяє підвищенню якості послуг [4].

У державній політиці соціального розвитку актуальною проблемою є пошук нових типів взаємодії між спільнотами для вирішення соціально важливих питань, зокрема пошук нетрадиційних джерел фінансування. Великою мірою пошуку та залученню коштів у соціальну сферу сприяють фандрайзинг, краудсорсинг і краудфандингові платформи, які є соціальними комунікаціями сфери аутсорсингу. Перераховані інструменти є новими типом взаємодії між різними учасниками спільних відносин і сприяють формуванню мережевої економіки знань (рис. 2).

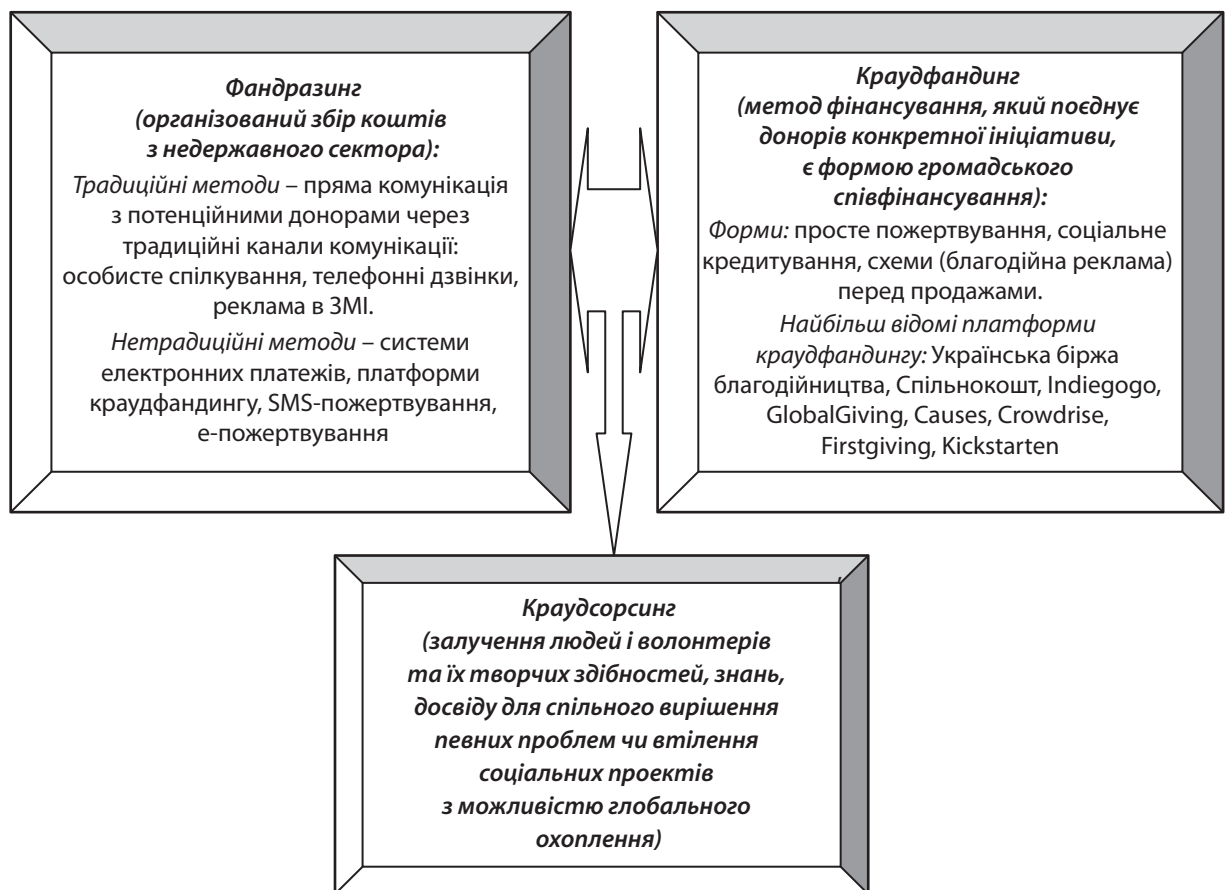

Рис. 2. Система нових практик залучення фінансових ресурсів для соціального розвитку

Джерело: авторська розробка.

Фандрайзинг є процесом залучення необхідних ресурсів для реалізації соціально важливих програм, проектів, грантів, конкурсів і є перспективним інструментом соціально відповідальної взаємодії бізнесу, держави, громадських організацій та інших суб'єктів соціального розвитку.

Краудсорсинг сприяє залученню людей та волонтерів до спільного вирішення певних проблем чи втілення соціальних проектів.

Краудфандинг є механізмом колективних дій з привертання уваги до важливих соціальних тем і благодійництва і може виступати своєрідною формою громадського фінансування.

Серед відомих краудфандингових платформ в Європі варто виділити сім найбільш активних (табл. 2).

Серед відомих краудфандингових платформ в Україні – Na-Starte, яка є майданчиком для фінансування стартапів, комерційних і соціальних проектів, бізнес-ідей, дає корисні знайомства, аудиторію для проекту [8].

Одним із нетрадиційних джерел фінансування соціального розвитку є гранти. Гранти – це цільові кошти, що надаються на безповоротній основі організаціям або фізичним особам на реалізацію екологічних чи соціальних проектів, благодійних програм, а також на проведення досліджень, навчання з по-

дальшим звітом про їх використання та результати зміни ситуації.

Програмні гранти, що мають план дій, можуть надаватися на виконання певної програми, наприклад надання послуг. Гранти розвитку – на навчання, дослідження, участь у заходах, підтримку діяльності організації, стартові для новостворених організацій.

Сьогодні в Україні є низка діючих грантових програм у сфері освіти, науки, медицини, соціального забезпечення. Фінансування соціальних проектів шляхом надання грантів є значним кроком уперед із точки зору розвитку соціальної відповідальності бізнесу. Спрямовання благодійних коштів у соціальні проекти громадських організацій можна розглядати як соціальні інвестиції, котрі дозволяють розвивати людські ресурси, створювати нові послуги, відкривати додаткові робочі місця, поліпшувати умови життя населення. Такий підхід дозволяє максимально локалізувати соціальне партнерство, тобто наблизити його до споживача соціальної послуги, одночасно стимулювати розширення його спектра, гнучкості до інноваційних рішень, конкурентоздатність. Хоча державний сектор тримає в руках фінансові важелі і є замовником послуг, основним суб'єктом виступають незалежні організації та

Характеристика найвідоміших краудфандинг-платформ

№ з/п	Назва краудфандинг-платформи	Країна	Характеристика краудфандинг-платформи
1	Ululu	Франція	З моменту свого створення (2010 р.) платформа змогла зібрати кошти для більш ніж 4900 творчих, інноваційних і суспільних проєктів. Стала першою платформою, що змогла зібрати кошти двома методами: менеджмент проєкту міг виставити суму, яка необхідна, або влаштувати попередню продаж товару чи послуги
2	Crowdculture	Швеція	Проєкт може залучати кошти приватних інвесторів та засоби з державних фондів. Частка державних засобів залежить від кількості голосів, що набрав проєкт
3	Goteo	Іспанія	Фінансування відбувається в два тури, кожен з яких триває 40 днів. Завдання першого туру – зібрати мінімально необхідну суму. Під час другого туру збирають оптимальну суму для вдосконалення проєкту
4	Derev	Італія	Інтерактивна платформа для впровадження соціальних інновацій дає можливість зібрати кошти для проєктів, підписи для петицій, замовити телефір трансляції звернень чи інтерв'ю
5	Wemaceit	Швейцарія	Платформа для творчої індустрії. За останні два роки платформа допомогла запустити 550 проєктів на загальну суму 4 млн швейцарських франків
6	Ulej	Білорусь	Найбільш популярним напрямом є соціально-культурні, проєкти, що пов'язано з національно-культурною ідентичністю
7	YguruYogur	Азербайджан	Платформа створена за підтримки Фонду молоді Азербайджану, яка направлена на реалізацію культурних проєктів

Джерело: складено за [1].

громади як структури, що забезпечують послуги за місцем проживання. При цьому громадські організації, як правило, самостійно знаходять позабюджетні засоби для своєї діяльності, а якщо отримують кошти від держави, то витрачають їх набагато ефективніше та надають послуги населенню безкоштовно чи за цінами, нижчими за ринкові.

Таким чином, відбувається економія заходів споживачів і зменшуються витрати держави на соціальні витрати. Споживачі послуг часто стають працівниками і волонтерами цих організацій, отже, відбувається реінтеграція в суспільство.

Зважаючи на потреби населення, основними напрямками діяльності таких організацій може бути підтримка благодійних ініціатив місцевого бізнесу і зміцнення організаційного потенціалу громадських організацій. Протягом 2007–2017 рр. витрати громадських організацій України на благодійну діяльність зросли у 7 разів.

Формування фондів громадських організацій пропонується здійснювати у три етапи, від яких залежатимуть способи реалізації кожного з напрямів їх діяльності (рис. 3).

На першому етапі через неможливість накопичення адекватного капіталу найбільшу роль у роботі організацій відіграватиме бюджетне фінансування, а їх діяльність буде зосереджена на механізмах со-

ціального замовлення і гранту, а також власних немасштабних інфраструктурних проєктах. На другому етапі громадські організації набувають ознак інформаційного центру, що безкоштовно консультуватимуть активістів, а також ознак консалтингової організації для забезпечення благодійної діяльності бізнесу. З благодійних внесків формується постійний фінансовий капітал відповідного обсягу, одна частина якого буде передбачена для адміністративних потреб, а інша – розміщуватиметься на депозиті, відсотки за якими спрямовуватимуться на виконання функцій громадських організацій. На третьому етапі їх діяльність у напрямі підтримки благодійних ініціатив бізнесу доцільно організувати на засадах аутсорсингової агенції через утворення госпрозрахункових підприємств, що спеціалізуються на аутсорсингових послугах.

ВИСНОВКИ

Необхідний цілеспрямований вплив органів влади на формування головних інститутів, пов'язаних з реалізацією основних потреб суспільства і громадян, які, своєю чергою, стають суб'єктами державного регулювання економічних процесів. Сьогодні органи влади не змогли суттєво вплинути на такі інститути, але держава зобов'язана взяти на себе функції головного координатора дії інших інститутів, що є суб'єктом економічної політики. Органи влади, впливаючи на соціальні потреби, мають діяти на век-

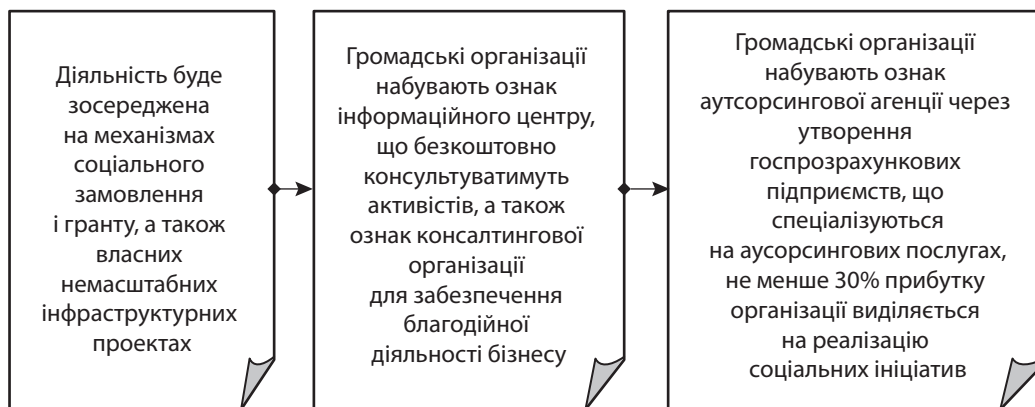

Рис. 3. Етапи трансформації соціальних функцій громадських організацій

Джерело: авторська розробка.

тор економічних процесів, що протікають в державі, та на кожен суб'єкт економічної політики. Створення соціально-економічних передумов залучення громадян, різних соціальних груп і прошарків до реалізації своїх потреб та інтересів є важливим інструментом управління економічними процесами в державі.

Процес взаємодії недержавних організацій та влади може набути ознак системності за рахунок механізму соціального замовлення. Соціальне замовлення – це, передусім, управлінська технологія вирішення соціальних проблем громади шляхом акумулювання коштів місцевого бюджету, підприємств і організацій та розподіл їх на конкурсних засадах серед громадських організацій. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. 9 краудфандинг-платформ для финансирования культурных инициатив. URL: <https://www.culturepartnership.eu/article/10-crowdfunding-platforms>
2. **Бойчук Н. Я., Солосіч О. С.** Фандрайзинг як сучасний метод реалізації соціально важливих ініціатив. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. Вип. 27 (3). С. 7–10.
3. **Гаращук О. В., Куценко В. І.** Освітня домінанта як каталізатор динамічного соціально-економічного розвитку. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. № 4. С. 31–39.
4. **Головня О. М.** Державна політика соціального розвитку України в контексті забезпечення стабілізації економіки: (теорія, методологія, перспективи) : монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 492 с.
5. Діяльність громадських організацій в Україні у 2017 році : статистичний збірник. Київ : Державна служба статистики України, 2018. 75 с.
6. **Кінаш І. П.** Соціальна домінанта сталого розвитку: теоретичний аспект. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2015. Вип. 11 (1). С. 174–178.
7. **Кобушко І. М., Котенко Н. В., Бойко К. О.** Використання інформаційних технологій у фандрайзингу для соціальних проєктів та стартапів. *Соціальна економіка*. 2017. № 2. С. 93–99.

8. Краудфандинг в Україні: Na-Starte. URL: <https://na-starte.com/about/media>

9. **Третяк В. П.** Пріоритети соціальної політики, які сприяють виходу України на траєкторію сталого розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 5. С. 176–184.

REFERENCES

“9 kraudfandng-platform dlya finansirovaniya kulturnykh initsiativ” [9 crowdfunding platforms for financing cultural initiatives]. <https://www.culturepartnership.eu/article/10-crowdfunding-platforms>

Boichuk, N. Ya., and Solosich, O. S. “Fandraizynh yak suchasnyi metod realizatsii sotsialno vazhlyvykh initsiatyv” [Fundraising as a modern method of implementing socially important initiatives]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya «Ekonomiczni nauky»*, no. 27 (3) (2017): 7-10.

Diiialnist hromadskykh orhanizatsii v Ukraini u 2017 rotsi : statystychnyi zbirnyk [The Activities of Public Organizations in Ukraine in 2017: Statistical Compilation]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2018.

Harashchuk, O. V., and Kutsenko, V. I. “Osvitnia dominanta yak katalizator dynamichnoho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku” [Educational dominant as a catalyst for dynamic socio-economic development]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 4 (2015): 31-39.

Holovnia, O. M. *Derzhavna polityka sotsialnoho rozvytku Ukrainy v konteksti zabezpechennia stabilizatsii ekonomiky: (teoriia, metodolohiia, perspektyvy)* [State policy of social development of Ukraine in the context of ensuring the stabilization of the economy: (theory, methodology, prospects)]. Zaporizhzhia: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2017.

“Kraudfandynh v Ukraini: Na-Starte” [Croydfanting in Ukraine: Na-Starte]. <https://na-starte.com/about/media>

Kinash, I. P. “Sotsialna dominanta staloho rozvytku: teoretichnyi aspekt” [Social Dominant of Sustainable Development: Theoretical Aspect]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*, no. 11 (1) (2015): 174-178.

Kobushko, I. M., Kotenko, N. V., and Boiko, K. O. “Vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii u fandraizynhu dlia sotsialnykh proektiv ta startapiv” [Using information technology for fundraising for social projects and startups]. *Sotsialnaya ekonomika*, no. 2 (2017): 93-99.

Tretiak, V. P. “Priorytety sotsialnoi polityky, yaki spriyaiut vykhodu Ukrainy na traiektoriiu staloho rozvytku” [Priorities of social policy that contribute to Ukraine's path to sustainable development]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 5 (2013): 176-184.